

YUNANİSTAN'IN HAVA KUVVETLERİ MODERNİZASYONU VE İTTİFAK İLİŞKİLERİ

RIFAT ÖNCEL

SETA | RAPOR

YUNANİSTAN'IN HAVA KUVVETLERİ MODERNİZASYONU VE İTTİFAK İLİŞKİLERİ

COPYRIGHT © 2022

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

SETA Yayınları 192
I. Baskı: 2022
ISBN: 978-625-7712-64-4

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 9885 | Faks: 202 223 6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 27, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +322 652 0486

YUNANİSTAN'IN HAVA KUVVETLERİ MODERNİZASYONU VE İTTİFAK İLİŞKİLERİ

Rıfat Öncel

SETA

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 9

SAVUNMA HARCAMALARI VE SİLAHLANMA PROGRAMI | 11

YUNANİSTAN HAVA KUVVETLERİ | 15

MODERNİZASYON PROGRAMI | 19

F-16 Modernizasyonu | 19

Rafale Savaş Uçağı Tedariki | 20

Yunanistan Hava Kuvvetleri Potansiyel Ek Uçak Alımı | 25

YUNANİSTAN HAVA KUVVETLERİ MODERNİZASYONUNUN
STRATEJİK MANTIĞI | 27

DİPLOMATİK AKTİVİZM | 31

Yunanistan-ABD Karşılıklı Savunma İş Birliği Anlaşması | 31

Yunanistan-Fransa Savunma Anlaşması | 33

Yunanistan'ın Ortadoğu ile İlişkileri | 36

SONUÇ | 41

ÖZET

Yunanistan'ın son yıllarda gerek maliyetli silah alımları gerekse yoğun bir şekilde sürdürdüğü müttefik arayışı dikkat çekicidir. Yıl içinde Fransa ile jet ve firkateyn alımı üzerine anlaşılan Yunanistan aynı zamanda söz konusu ülke ile savunma anlaşması imzalamıştır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile ise Soğuk Savaş'tan bu yana yürürlükte olan savunma anlaşmasını genişletmiştir. Bu kapsamda Yunanistan silah alımlarıyla askeri manada bir güç çarpanı etkisi oluşturmak isterken söz konusu tedarikleri birer dış politika aracı olarak kullanmaya da gayret etmektedir. Diğer taraftan Yunanistan diplomatik girişimleri ile hem güvenlik stratejisinde bir büyük gücün koruması altına girmeye çabalamakta hem de bölgesel düzlemde spesifik bir blok oluşturmaya çalışmaktadır.

Tüm bu çabaların hedefinde ise –Yunan liderlerin de açık olarak işaret ettiği üzere– Türkiye yer almaktadır. Bu anlamda Yunanistan'ın güvenlik stratejisi ve silahlanma programı, Türkiye'yi askeri bağlamın yanında siyasi, diplomatik ve ekonomik düzlemde de zayıf konuma düşürmek suretiyle uzun soluklu bölgesel amaçlarını diplomatik olarak realize etmeyi amaçlamaktadır. Bu hedeflerin en önde gelenleri ise Ege'de kara sularını 12 deniz miline çıkarmak, Kıbrıs'taki Türk askeri varlığını sona erdirmek ve Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının çıkarılmasında Türkiye'yi kalıcı olarak dışarıda tutmaktır. Dolayısıyla Atina yönetiminin politikası statükoyu değiştirmeye yöneliktir ve Ankara'yı revizyonizmle suçlamasına rağmen aslında Yunan politikasının revizyonist olduğu görülmektedir. Savunma bağlantılarını ve askeri kabiliyetlerini artırdıkça Yunanistan'ın söz konusu hedefleri gerçekleştirme doğrultusunda daha iddialı davranması beklenmelidir.

GİRİŞ

Yaklaşık on yıl süren mali krizin ertesinde Yunanistan kapsamlı bir askeri modernizasyon başlatmıştır. Yunanistan Hava Kuvvetleri envanterindeki F-16 uçaklarını modernizasyona tabi tutarken aynı zamanda teknolojik olarak daha ileri olan Fransız Rafale jetlerini satın almaktadır. Tarihsel olarak hava gücüne verdiği önemi sürdüren Yunanistan, ABD nezdinde F-35 uçaklarını satın alabilmek için de yoğun bir girişimde bulunmaktadır. Diğer taraftan Yunanistan söz konusu savunma tedariklerini özel bir çabayla ikili savunma anlaşmalarına bağlamaya çalışmakta, bu anlaşmalarla ise spesifik güvenlik garantileri elde etmeye gayret etmektedir. Güvenlik garantilerinin Türkiye'ye karşı arandığı ise Yunan karar alıcılar tarafından açık bir şekilde vurgulanmaktadır.

Devlet söylemi açısından bakıldığında Yunan savunma doktrini caydırıcılık kazanmak, bu caydırıcılığı sürdürmek ve güçlendirmek şeklinde ifade edilmektedir. Ancak Yunanistan'ın resmi söylemi ile hareket tarzı arasında ciddi bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Yunanistan'ın silah tedarik programı, savunma anlaşmaları ve yoğun diplomatik girişimleri özünde Ege, Doğu Akdeniz ve Kıbrıs'ta statükoyu değiştirme amacına hizmet etmektedir. Bu revizyonist politika ise temelde karasularını 12 deniz miline çıkarmak, Kıbrıs'ta Türk askeri varlığını sonlandırmak ve Doğu Akdeniz'in enerji kaynaklarını Türkiye'ye kapatmaktan oluşmaktadır. Bu doğrultuda sözde "Türk tehdidi"ne karşı uluslararası kamuoyu oluşturmaya gayret eden Yunanistan siyasi, ekonomik ve askeri alanların tümünde söz konusu amaçlar çerçevesinde hareket etmektedir. Bu anlamda kendi askeri kabiliyetlerini

artırmanın yanında Türkiye'nin askeri kabiliyetlerini aşındırma potansiyeli taşıyabilecek girişimlerde de bulunmaktadır.

Yunanistan'ın bu amaçlarını gerçekleştirmesinin önünde bugüne değin siyasi ve askeri boyutta iki temel dinamik olmuştur. Birincisi 1995'te Yunanistan'ın kara sularını 6 deniz milinin ötesine çıkarması kararını uygulaması durumunda Türkiye'nin "casus belli"¹ ilan ederek partiler üstü bir siyasi irade göstermesi, ikincisi de Türk Silahlı Kuvvetlerinin (TSK) rakibine göre nitelik ve nicelik olarak daha üstün olmasıdır. Yunanistan, stratejik olarak hava kuvvetlerine yatırım yaparak teknolojik üstünlüğü ele geçirmek, hava kuvvetlerini güç çarpanı olarak kullanmak ve dolayısıyla TSK'nın üstünlüğünü nötr hale getirmek istemektedir. Silah tedariklerine eşlik eden savunma anlaşmaları ve diğer diplomatik girişimleriyle de Türkiye'ye askeri ve siyasi bağlamda hareket alanının daraldığı mesajını iletmeyi amaçlamakta, nihayetinde casus belli ilanını etkin kılmayı hedeflemektedir.

1. Yunanistan Parlamentosunun 1 Haziran 1995'te Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'ni onaylayarak Yunan hükümetine uygun göreceği bir zamanda Ege'de kara sularını genişletmek üzere kararname çıkarma yetkisi vermesi üzerine TBMM de 8 Haziran 1995'te Yunanistan'ın Ege'de kara sularını tek taraflı olarak 6 milin ötesinde genişletme kararı alması durumunda Türkiye'nin hayati çıkarlarını muhafaza ve müdafaa etmek için Türk hükümetine askeri önlemler dahil her türlü tedbiri alma yetkisini vermiştir.

SAVUNMA HARCAMALARI VE SİLAHLANMA PROGRAMI

Eylül 2020’de Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis, Yunan Silahlı Kuvvetlerinin kapsamlı bir şekilde modernize edilmesi için ülkesinin “sağlam” bir silahlanma programı başlatacağını şu ifadelerle açıklamıştır:

Silahlı kuvvetleri güçlendirmenin vakti geldi. (...) Bu girişimler milli kalkan olacak sağlam bir program oluşturuyor.²

Miçotakis ayrıca Yunanistan’ın siber savunmasını güçlendirmek, ulusal savunma sanayiini geliştirmek ve askeri personeli artırmak için yatırım planları ile birlikte uçak, fırkateyn, denizaltı savunma harbi (DSH) helikopterleri, tanksavar silahları, donanma torpidoları ve hava kuvvetleri füzeleri satın alacağını ifade etmiştir. Müteakiben Ocak’ta Yunanistan Parlamentosu askeri personel artırımına³ ilaveten kara, deniz ve hava kuvvetlerini modernize etmek için 14 milyar dolar değerinde beş yıllık bir askeri modernizasyon programını onaylamıştır.

Yunanistan’ın ordusunu modernize etme ve yenileme planı savunma harcamalarında önemli bir artış gerektirmektedir. 2021 Meclis bütçe görüşmesinde Başbakan Miçotakis, hükümetin askeri harcamalarını 2019’a göre yüzde 57 oranında artırmak istediğini söyleyerek programı şu sözlerle savunmuştur:

2. “Greece Announces Massive Arms Purchase Amid Tensions with Turkey”, Middle East Eye, 12 Eylül 2020, www.middleeasteye.net/news/greece-announces-massive-arms-purchase-amid-tensions-turkey, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

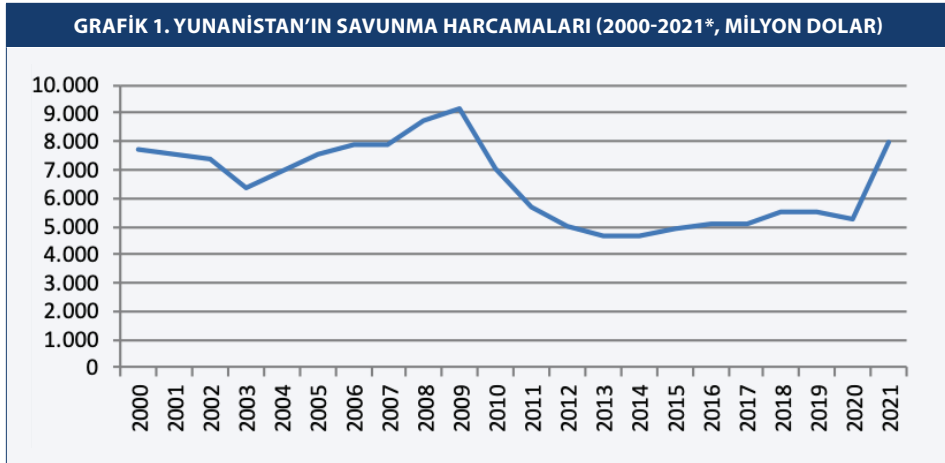
3. “Greek Parliament Approves Plan to Buy French Rafale Fighters”, Associated Press, 14 Ocak 2021.

Daha önce hiç bu kadar karmaşık ve önemli bir askeri program, bu kadar çabuk ve verimli bir şekilde uygulanmamıştı.⁴

Miçotakis Nisan'daki bir askeri tatbikatta iddiasını şu sözlerle sürdürmüştür:

Dünyamız son derece karmaşık ve bölgemiz ne yazık ki daha istikrarsız hale geliyor. Yunanistan savunma yeteneklerini güçlendirmeye ve silahlı kuvvetlerini geliştirmeye devam edecek.⁵

NATO tahminlerine göre Yunanistan'ın savunma harcamalarının geçen yıl kaydedilen 5 milyar dolardan 8 milyar dolara çıkması beklenmektedir. Bu miktar Yunanistan'ın 2008-2009 arasında gerçekleştirdiği rekor seviyedeki askeri harcamalara geri döndüğünü göstermektedir.⁶ Modernizasyon programının beş yıllık süresi göz önüne alındığında Yunan savunma harcamalarının önümüzdeki süreçte zirve yapacağı ve uzun yıllar aynı seviyede kalabileceği değerlendirilebilir.

Kaynak: SIPRI Askeri Harcamalar Veri Tabanı 2021; NATO'nun NATO Ülkeleri Savunma Harcaması (2014-2021).

* 2021 rakamı NATO'nun verdiği tahmini değerdir ve mevcut döviz kur oranlarına dayanmaktadır.

Yunanistan'ın savunma harcamalarının çoğunu askeri ve sivil harcamalar ile emekli maaşlarını içeren personel maliyetleri oluşturmaktadır. Ancak 2020'de savunma harcamaları içinde yüzde 12'lik bir değere sahip olan ekipman maliyetlerinin 2021'de yüzde 38'e kadar artacağı tahmin edilmektedir. Ekipman harcamaları ağırlıklı olarak yeni silah platformlarının satın alınması ile büyük platformlara yönelik araştırma ve geliştirme maliyetlerinden oluşmaktadır.⁷

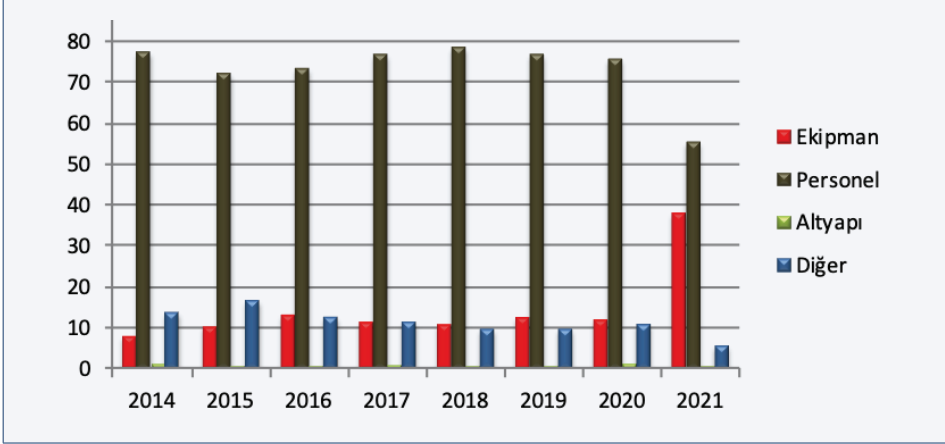
4. Magda Panoutsopoulou, "Greece to Increase Defense Spending by 57%", Anadolu Ajansı, 16 Aralık 2020.

5. Derek Gatopoulos, "In Race to Rearm, Greece Seeks Partnerships, More Hardware", ABC News, 20 Nisan 2021.

6. SIPRI Askeri Harcamalar Veri Tabanı

7. "Defense Expenditure of NATO Countries (2014-2021)", NATO Kamu Diplomasisi Bölümü, Basın Bülteni, 11 Haziran 2021, s. 13-14.

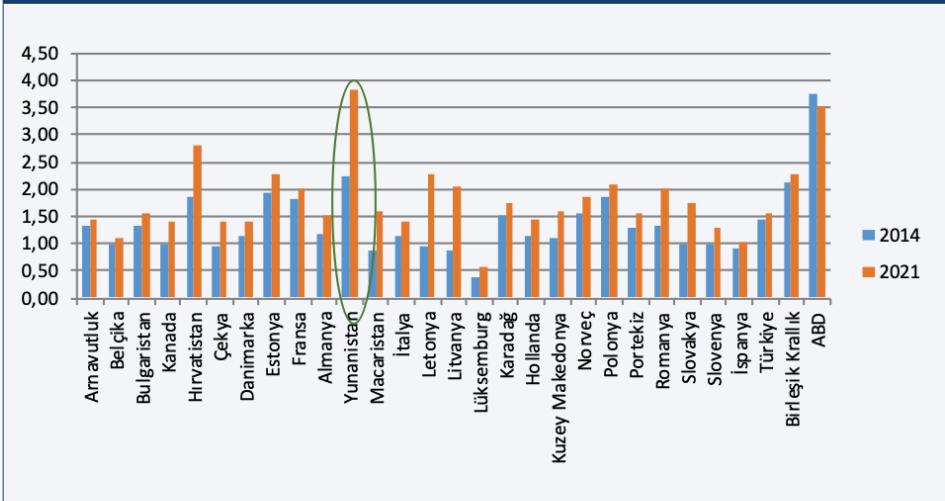
GRAFİK 2. YUNANİSTAN'IN SAVUNMA HARCAMALARI DAĞILIMI (2014-2021, YÜZDE)

Kaynak: "Defense Expenditure of NATO Countries (2014-2021)", NATO Public Diplomacy Division, Basın Bülteni, 11 Haziran 2021, s. 13-14.

Yunanistan uzun zamandır gayrisafi yurt içi hasılasından (GSYH) savunma harcamalarına en fazla pay ayıran ülkeler arasındadır. Mali krizden sonra bile savunma harcamalarının toplam GSYH içindeki payı istikrar arz ederek yüzde 2,4-2,8 arasında kalmıştır.⁸ 2021 için bu oranın önemli ölçüde artarak yüzde 3,82'ye çıkması tahmin edilmektedir. Yunanistan'ın bu şekilde –ABD'yi dahi geride bırakarak– NATO içinde GSYH'ye oranla en fazla askeri harcama yapan ülke olması beklenmektedir.

GRAFİK 3. NATO ÜYESİ ÜLKELERİN ASKERİ HARCAMALARININ GSYH İÇİNDEKİ PAYI (2014-2021, YÜZDE)

Kaynak: "Defense Expenditure of NATO Countries (2014-2021)", NATO Kamu Diplomasisi Bölümü, Basın Bülteni, 11 Haziran 2021, s. 8.

8. SIPRI Askeri Harcamalar Veri Tabanı

YUNANİSTAN HAVA KUVVETLERİ

Yunanistan Hava Kuvvetleri geçmişten bugüne F-5A/B, F-104G, Mirage F-1 ve F-4E avcı uçaklarını kullanmıştır. Halen F-4E'leri, çeşitli F-16 modellerini ve Mirage 2000 jetlerini kullanmaya devam etmektedir. Yunanistan "Peace Xenia" programları kapsamında ABD'den toplam yüz yetmiş adet F-16 satın almış ve ayrıca 1988'de Fransa'dan kırk adet Mirage jeti tedarik etmiştir. Yunanistan Hava Kuvvetleri doktrininde Amerikan ekipmanı temel önemdeyken Fransız platformlar ise destekleyici rol oynamaktadır.

Bugünkü Yunanistan Hava Kuvvetlerinin belkemiğini 1993'e kadar General Dynamics ve daha sonra Lockheed Martin tarafından üretilen F-16 uçakları oluşturmaktadır. Yunanistan Soğuk Savaş sırasında uzun süre Amerikan silahlarının müşterisi olmuş, bu ilişki Amerikan ürünlerinin sonraki süreçlerde de tedarik edilmesini kolaylaştırmıştır.

Uçak	Aktif	Sipariş	Modernleşme Sürecinde
F-4E	33	-	-
F-16C/D	153	-	84
Mirage 2000EG	16	-	-
Mirage 2000-5 Mk2	24	-	-
Rafale B/C	-	24	-
Mirage 2000BG (Eğitim)	2	-	-

Kaynak: "World Air Forces 2021", *Flight International*, s. 19.

Yunanistan dünyadaki en büyük F-16 kullanıcılarından biridir. Peace Xenia programları kapsamında ülke 1988-2010 arasında çeşitli modellerde yüz yetmiş adet F-16 satın almıştır. Peace Xenia I çerçevesinde ABD 1988-1990 arasında Yunanistan'a otuz dört adet F-16C ve altı adet F-16D Blok 30 satmıştır. Yunanistan Peace Xenia II kapsamında 1997'de otuz iki adet F-16C ve sekiz adet F-16D Blok 50 jet satın almıştır.⁹ Toplamda Yunanistan'ın envanterinde altmış dokuz adet Blok-30 ve Blok-50 varyantı bulunmaktadır.¹⁰ Söz konusu F-16'ların temel özellikleri arasında LANTIRN hedefleme podu, gece saldırısı ve düşman hava savunmasının bastırılması/imhası (SEAD/DEAD) imkanı sağlayan AGM-88 yüksek hızlı antiradyasyon füzeleri (HARM) bulunmaktadır.¹¹ Bu F-16'lar Larissa ve Yeni Anchialos hava üslerinde konuşlanmaktadır.¹²

TABLO 2. YUNANİSTAN F-16 TEDARİKİ			
Program	Uçak (Adet)	Varyant	Hizmete Giriş
Peace Xenia I	F-16C (34) F-16D (6)	Block 30	1989
Peace Xenia II	F-16C (32) F-16D (8)	Block 50	1997
Peace Xenia III	F-16C (40) F-16D (20)	Block 52+	2003
Peace Xenia IV	F-16C (20) F-16D (10)	Block 52+Advanced	2009

Kaynak: Çeşitli kaynaklardan yazar tarafından derlenmiştir.

2003-2004 arasında ise Peace Xenia III ile Yunanistan Hava Kuvvetleri kırk adet F-16C ve yirmi adet F-16D Blok 52+ uçağı ile donatılmıştır. Böylece Yunanistan F-16'nın üst modellerini kullanan ilk ülke haline gelmiştir.¹³ Blok-50'lerin motor ve elektronik aksamının gelişmiş versiyonları olan bu uçakların yeni yakıt depoları ile hareket menzilleri de artırılmıştır.¹⁴ Yunanistan Hava Kuvvetleri envanterinin Blok 52+ varyantlarının her ikisi de Souda Hava Üssü'nde bulunan 340. ve 343. filolara aittir.¹⁵ Son olarak 2005'te Peace Xenia IV programı kapsa-

9. "F-16C/D Block 30, 50 Fighting Falcon", Hellenic Air Force, www.haf.gr/en/equipment/f16cd-blk30-50, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021); Thomas Newdick, "Face-Off Over the Aegean: How Greek and Turkish Air Forces Stack up", The Drive, 3 Eylül 2020, www.thedrive.com/the-war-zone/36088/face-off-in-the-aegean-how-greek-and-turkish-air-forces-stack-up, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

10. "Chapter Four: Europe", *The Military Balance*, Cilt: 121, Sayı: 1, (2021), s. 112.

11. Newdick, "Face-Off Over the Aegean: How Greek and Turkish Air Forces Stack up".

12. "F-16C/D Block 30, 50 Fighting Falcon".

13. "F-16C/D Block 52+ Fighting Falcon", Hellenic Air Force, www.haf.gr/en/equipment/f-16cd-block-52, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

14. "Greece to Upgrade Its US F-16 Military Jets Amid Tensions with Turkey", Deutsche Welle, 29 Nisan 2018.

15. "F-16C/D Block 52+ Fighting Falcon".

mında ABD ve Yunanistan yirmi adet F-16C ve on adet F-16D Blok 52+ Advanced tipi uçak teslimi konusunda anlaşmıştır. Bu varyantlar Araxos Hava Üssü'nde bulunan 335. Filo'ya aittir.¹⁶ Peace Xenia IV kapsamındaki anlaşmanın ilk uçağı Mart 2009'da teslim edilirken teslimat 2010 sonunda tamamlanmıştır.¹⁷ Bu jetlerden yüz ellisinin halen hem hava üstünlüğü hem de kara hedeflerine taarruz görevleri üstlendiğı tahmin edilmektedir.¹⁸

Amerikan F-16 jetlerinin yanında önemli sayıda Fransız Mirage uçağı da Yunanistan Hava Kuvvetleri envanterine katılmıştır. İlk kez 1988'de Fransa tarafından kırk adet Dassault Mirage 2000 Yunanistan'a teslim edilmiştir. Yunan savunma stratejisinde bu uçaklar Exocet gemisavar füzeleri taşıma kabiliyetleri sebebiyle çoğunlukla düşman gemilerine karşı önleme görevlerinde kullanılmıştır. Söz konusu uçaklar 331. ve 332. filolara ait olup Tanagra Hava Üssü'nde görev yapmaktadır.¹⁹ Yunanistan Mirage filosunu 2004'te modernize etmeye başlamış ve Mirage 2000'leri Mirage 2000-5 Mk2 üst modeline yükselterek filoyu daha iyi radar sistemleri, karşı önlem sistemleri, silahlar ve diğer elektronik iyileştirmelerle donatmıştır.²⁰

16. "F-16C/D Block 52+adv Fighting Falcon", Hellenic Air Force, www.haf.gr/en/equipment/f-16cd-blk-52adv, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

17. "F-16 Fighting Falcon Multirole Fighter", Air Force Technology, 13 Ekim 2021, www.airforce-technology.com/projects/f-16-fighting-falcon-multirole-fighter, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

18. Newdick, "Face-Off Over the Aegean: How Greek and Turkish Air Forces Stack up".

19. "Mirage 2000 EGM/BGM", Hellenic Air Force, www.haf.gr/en/equipment/mirage-2000, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

20. "Mirage 2000-5", Hellenic Air Force, www.haf.gr/en/equipment/mirage-2000-5, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

MODERNİZASYON PROGRAMI

F-16 MODERNİZASYONU

Yunanistan'ın yürürlüğe koyduğu kapsamlı F-16 programı son yıllardaki askeri modernizasyonunun en önemli parçalarından biridir. Lockheed Martin'e göre modernizasyon programıyla birlikte Yunanistan Hava Kuvvetleri Avrupa'nın en gelişmiş F-16'larına sahip olacaktır.²¹ Modernizasyonun F-16 uçaklarının ömrünü ve yeteneklerini artırması beklenirken programın 2027'ye kadar tamamlanması planlanmaktadır. Modernizasyon planı Ekim 2017'de açıklanmış, Nisan 2018'de yüz elli adet F-16'nın seksen dördünün 1,45 milyar dolar değerindeki modernizasyon planı onaylanmıştır. Program kapsamında elli dört adet Block 52+ ve otuz adet Block 52+ Advanced F-16, F-16 Block 72 Viper seviyesine yükseltilecektir.²²

Yeni ekipmanlar içinde en önemli iyileştirmenin APG-83 adlı aktif faz dizinli (AES) radar olacağı değerlendirilmektedir. Bu radar uçağa daha fazla algılama ve izleme menzili, çoklu hedef izleme, hassas vuruşlar için yüksek çözünürlüklü haritalar, gelişmiş durumsal farkındalık için havadan havaya ve havadan sathaya operasyon modu, operasyonel etkinlik, beka kabiliyeti ve elektronik koruma sağlamaktadır. APG-83 radarları ile F-16V'lerin en zorlu elektronik harp bölgelerinde

21. "F-16 Greece", Lockheed Martin, www.lockheedmartin.com/en-us/products/f-16/f-16-greece.html, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021); "Made in Greece F-16 Vipers and Drones", Greek City Times, 29 Nisan 2021, <https://greek-citytimes.com/2021/04/29/made-in-greece-f-16-vipers-drones>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

22. "Greece to Upgrade Its US F-16 Military Jets Amid Tensions with Turkey".

de hava, satıl ve deniz hedeflerini tespit ve angajman için üst düzey bir yetenek elde edeceği beklenmektedir.²³

RAFALE SAVAŞ UÇAĞI TEDARİKİ

Yunanistan Hava Kuvvetleri modernizasyonunun diğer önemli parçası ise Fransız Rafale savaş uçaklarının satın alınmasıdır. 25 Ocak 2020'de Yunanistan ve Fransa savunma bakanları on sekiz adet Rafale savaş uçağının silahlarıyla birlikte Yunanistan'a teslimi için 3,04 milyar dolarlık bir anlaşma imzalamıştır. Başka bir sözleşmeye göre ise Fransa "ekipman ve sistemlerin kullanılabilirliğini en üst düzeyde tutmak" için Yunanistan'a dört buçuk yıldan fazla bir süre lojistik destek sağlamayı taahhüt etmiştir.²⁴ Anlaşma Fransız Hava Kuvvetleri envanterinden on iki adet ikinci el uçak ve altı adet yeni uçak teslimatını içermektedir. Anlaşmaya göre Fransa Temmuz'dan itibaren altı ayda altı adet ikinci el uçak, 2022'nin baharında altı adet yeni uçak ve 2023'ün başlarında altı adet ikinci el uçak daha teslim edecektir.²⁵ Diğer taraftan ilk anlaşmanın imzalanmasından sadece birkaç ay sonra Yunanistan'ın Fransa'dan altı Rafale jeti daha (böylece toplamda yirmi dört uçak) satın almayı düşündüğü iddia edilmiş,²⁶ Eylül'de ise Yunanistan Başbakanı Miçotakis iddiası doğrulanmıştır.²⁷

Rafale jetleri Yunan Hava Kuvvetlerine ait Tanagra'da bulunan 332. Falcon Filosu'nda kullanılacaktır. Bu filo Yunanistan Hava Kuvvetlerindeki Fransız uçakları ile uzun bir geçmişe sahiptir. Daha önce Dassault Aviation Yunanistan'a 1974'te Mirage F-1, 1985'te Mirage 2000 ve 2000'de Mirage 2000-5 satışlarını gerçekleştirmiştir.²⁸ Söz konusu filo 1975'ten 2003'e kadar Mirage F-1'i kullanmış ve halen Mirage 2000-5 savaş uçaklarını kullanmaktadır. Rafale'lerin bu uçakların yerini alması beklenmektedir. Bu kapsamda Nisan'da dört Yunan pilot Fransa'da eğitimlerine başlamıştır.²⁹

23. "F-16V: The Most Advanced Multirole Fighter for Greece", Lockheed Martin, <https://flytoazuresky.tistory.com/734>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

24. "Greece Equips Itself with the Rafale in the Continuity of a Partnership with Dassault Aviation of More Than 45 Years", Dassault Aviation, 25 Ocak 2021, www.dassault-aviation.com/en/group/press/press-kits/greece-equips-itself-with-the-rafale-in-the-continuity-of-a-partnership-with-dassault-aviation-of-more-than-45-years, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

25. Christina Mackenzie, "Greece and France Ink \$3 Billion Contract for Rafale Fighter Jets", Defense News, 25 Ocak 2021, www.defensenews.com/global/europe/2021/01/25/greece-and-france-ink-3-billion-contract-for-rafale-fighter-jets, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

26. Mackenzie, "Greece and France Ink \$3 Billion Contract for Rafale Fighter Jets".

27. Clement Charpentreau, "Greece Orders Six Additional Rafale Fighter Jets", Aerotime, 13 Eylül 2021, <https://www.aerotime.aero/28875-greece-orders-six-additional-rafale-fighter-jets> (Erişim tarihi: 30 Ekim 2021).

28. "Greece Equips Itself with the Rafale in the Continuity of a Partnership with Dassault Aviation of More Than 45 Years".

29. Clement Charpentreau, "Four Greek Pilots Begin Training to Become Rafale Instructors", Aerotime Hub, 8 Nisan 2021, www.aerotime.aero/27630-four-greek-pilots-train-to-become-rafale-instructors, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

GÖRSEL 1. YUNANİSTAN'A İLK RAFALE SEVKİ (21 TEMMUZ 2021)

Kaynak: Hellenic Air Force, Twitter, 21 Temmuz 2021, <https://twitter.com/HAFspokesman/status/1417843599669084160>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

Yunanistan'ın yeni Rafale'leri, Exocet gemisavar füzeleri ve SCALP seyir füzeleriyle birlikte F3R standardına sahip olacaktır. F3R standardı bu yıl Mart'ta tam olarak faaliyete geçmiş olup RBE2 AESA radar sistemi, METEOR uzun menzilli havadan havaya füze, TALIOS tanımlama podu ve SPECTRA elektronik harp paketinin bir güncellemesini içermektedir. Geçen yılın aynı ayında F3R standardı Rafale ile ilk operasyonel uçuşunu gerçekleştiren Fransız Hava Kuvvetleri Meteor füzelerini "oyun değiştirici" olarak nitelendirmiştir.³⁰ Meteor, MBDA füze sistemlerinin öncülük ettiği ve Avrupa ülkeleri tarafından geliştirilen görüş ötesi havadan havaya füzedir (BVRAAM).³¹ Eurofighter Typhoon, Rafale ve Gripen'e entegre edilebilen füze F-35 Lightning II'de kullanılabilecektir.³²

GÖRSEL 2. RAFALE SAVAŞ UÇAĞININ METEOR FÜZELERİ

Kaynak: "Meteor", MBDA, www.mbd-systems.com/product/meteor, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

30. Clement Charpentreau, "French Rafale F3R Fighter Reaches Full Operational Capability", Aerotime Hub, 18 Mart 2021, <https://www.aerotime.aero/27485-rafale-f3r-fighter-jet-full-operational-capability>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

31. MBDA füze sistemleri Fransa, İtalya ve Birleşik Krallık'ın önde gelen füze üreticisi şirketlerinin birleşimiyle 2001'de oluşturulmuştur.

32. "Meteor", MBDA Füze Sistemleri, [https://www.mbd-systems.com/product/meteor](http://www.mbd-systems.com/product/meteor), (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

MBDA füze sistemlerine göre füzenin ayırt edici özellikleri arasında çok üst düzey bir hava hakimiyeti, geniş kaçışa yasak bölge, ağ merkezli yetenekler, maksimum öldürücülük ve yoğun elektronik harp ortamlarında etkili operasyon yer almaktadır.³³ Füzenin gelişmiş muharebe başarımı, hızlı hareket eden esnek hedeflere yaklaşırken hızını kaybetmemesini sağlayan ve böylece en geniş muharebe alanında vurma kabiliyetini artıran ramjet itki sisteminden kaynaklanmaktadır.³⁴ Böylece ramjet motoru bir bakıma hızlı hareket eden kıvrak uçakların manevrasını etkisiz hale getirerek ve dost uçakların beka kabiliyetini artırarak füzeye daha fazla hedefi takip etme ve angajman yeteneği sağlamayı amaçlamaktadır.

Rafale uçağının taşıyabildiği bir diğer önemli silah sistemi ise Exocet gemi-savar seyir füzesidir. 1975'ten beri hizmette olan füze havadan, denizden veya karadan fırlatılabilen modellere sahiptir. Yunanistan halihazırda denizden ve karadan fırlatılan varyantlarıyla birlikte füzenin kullanıcıları arasında yer almaktadır. Türkiye denizden veya karadan ateşlenebilen MM40 modeline sahiptir.³⁵ Anlaşmaya göre Fransa Yunanistan'a 50-70 kilometre³⁶ menzilli ve deniz yüzeyinin hemen üzerinde uçabilme (*sea-skimming*)³⁷ özelliğine sahip AM-39 havadan fırlatma modelini teslim edecektir. Bu model şu anda Fransız Donanması ile birlikte on bir yabancı ülkede kullanılmaktadır. Ateşle-unut özelliği de bulunan bu model sadece Rafale değil diğer jetler, deniz karakol uçakları veya helikopterlerden de fırlatılabilmektedir.³⁸

Bugüne kadar yedi yüzden fazla Exocet füzelerinin muharebede kullanıldığı ileri sürülmektedir. En kayda değer örnekler 1982'deki Falkland Savaşı sırasında yaşanmıştır.³⁹ Savaşın hemen öncesinde 1981'de Arjantin, Amerikan ambargosuna alternatif olarak Fransa'dan on dört Super Étendards uçak gemisi tabanlı avcı/bombardıman uçağı satın almıştır. Mayıs 1982'de İngiliz birliklerinin Falkland Adaları'na inmesini önlemek amacıyla Arjantin uçaklarından İngiliz gemilerine Exocet füzeleri ateşlenmiş, füzelerden biri İngiliz destroyer HMS Sheffield'in ortasına çarparak gemiyi batırmış ve otuz iki İngilizin ölümüne yol açmıştır. Geminin radarlarının o sırada uçağın sahip olduğu daha üst teknoloji ile füzenin su

33. "Meteor".

34. "Meteor"; "Meteor – Beyond Visual Range Air-to-Air Missile (BVRAAM)", Air Force Technology, www.airforce-technology.com/projects/meteor-beyond-visual-range-air-air-missile, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

35. "Exocet", Missile Threat, Center for Strategic and International Studies, 30 Kasım 2016, <https://missilethreat.csis.org/missile/exocet>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

36. Fırlatma platformunun irtifa ve hızına bağlı olarak

37. Hedef radar kapsama alanından kaçınmak için füzenin deniz üzerinde çok düşük irtifada uçabilme kabiliyetidir.

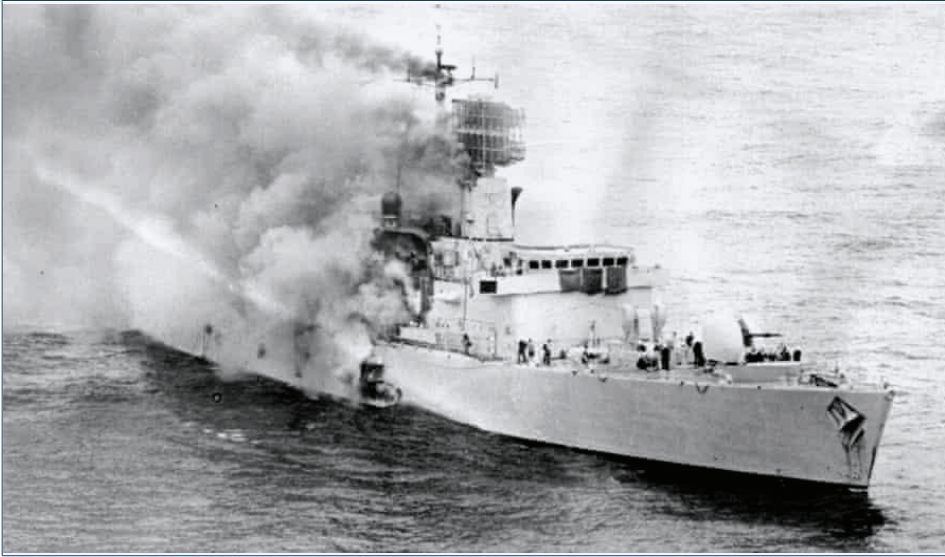
38. "Exocet AM39", MBDA, www.mbd-systems.com/product/exocet-am-39, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

39. "Exocet".

yüzeyinde çok alçaktan uçabilmesi ve atalet güdüm sistemi teknolojileri nedeniyle gelen füzeleri son on saniyeye kadar tespit edemediği iddia edilmektedir.⁴⁰

İngiliz taşıma gemisi Atlantic Conveyor da füzeler tarafından vurulmuş, on iki kişi hayatını kaybetmiş ve adalardaki İngiliz paraşütçü hareketini geciktiren birkaç Chinook ağır yük helikopterinin kaybına neden olmuştur. Haziran'da başka bir füze HMS Glamorgan'a çarparak gemiyi hasara uğratmış, gemi badireyi atlatmasına rağmen on dört İngiliz hayatını kaybetmiştir. İran-İrak Savaşı sırasında bir Irak savaş uçağı ABD fırkateyni USS Stark'a iki AM39 füzesi ateşlemiş, otuz yedi Amerikan deniz personelinin ölümüne neden olmuştur.⁴¹

**GÖRSEL 3. İNGİLİZ DESTROYERİ HMS SHEFFIELD
ARJANTİN EXOCET FÜZESİYLE VURULDUK DAN SONRA (1982)**

Kaynak: Ian Cobain, "Revealed: Catalogue of Failings That Sank Falklands Warship HMS Sheffield", *The Guardian*, 15 Ekim 2017.

Rafale uçağında bulunan diğer silah sistemleri olan Storm Shadow veya SCALP seyir füzeleri ise her türlü hava koşulunda düşmanın öncelikli sabit veya hareketli hedeflerine saldırı için havadan fırlatılan uzun menzilli yüksek beka özelliğine sahip derin vuruş silahlarıdır. Füzenin 0,8 Mach hızı ve 250-560 kilometre arasında menzili olup Tornado, Rafale, Mirage 2000 ve Eurofighter Typhoon uçak-

40. Sebastian Roblin, "The Fighter Plane That Terrorized Great Britain During the Falklands War is Back", *National Interest*, 20 Mayıs 2017, <https://nationalinterest.org/blog/the-buzz/the-fighter-plane-terrorized-great-britain-during-the-20762>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

41. Ian Cobain, "Exocet Missile: How the Sinking of HMS Sheffield Made It Famous", *The Guardian*, 15 Ekim 2017; Erik Mustermann, "How France Helped Argentina During the UK's Falklands War", *War History Online*, 31 Aralık 2019, www.warhistoryonline.com/war-articles/falklands-war.html, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021); Mike Thomson, "How France Helped Both Sides in the Falklands War", *BBC*, 6 Mart 2012.

larına entegre edilebilmektedir. Füze, MBDA füze sistemlerinin hava hakimiyeti ailesine aittir.⁴² Füzenin uzun menzili, alçak irtifası ve ses altı hızı gizli özelliklerine katkıda bulunurken üç boyutlu seyrüsefer sisteminin yörünge ve nokta atışının daha iyi kontrol edilebilmesine imkan sağladığına inanılmaktadır.⁴³ Füze 2003'ten beri İngiliz ve Fransız hava kuvvetlerinin envanterlerinde yer almaktadır. Ayrıca Irak, Libya ve Suriye'deki hava hareketlerinde kullanılmıştır. İtalya, Yunanistan, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Katar da bu silaha sahiptir. Yunanistan ilk SCALP füze siparişini 2000'de vermiş ve bu silah 2004 civarında füze envanterine girmiştir.⁴⁴

Storm Shadow'un temel amacı hava üsleri, limanlar, hava savunma bataryaları, komuta ve kontrol merkezleri, erken uyarı sistemleri veya tahkimatlar gibi yüksek değerli veya güçlü şekilde korunan hedeflere saldırmak ve bu hedeflere nüfuz etmektir. Fransa 2011'de Libya'daki NATO seferinde on beşten fazla ve İngiltere de altmış adet SCALP füzesi ateşlemiştir.⁴⁵ Aralık 2015'te BAE ve Ürdün'deki üslerden havalanan on Fransız savaş uçağı DEAŞ karargahına, eğitim merkezine ve Irak-Suriye sınır bölgesindeki lojistik deposuna SCALP füzeleri ateşlemiştir.⁴⁶ Benzer şekilde Nisan 2018'de Beşşar Esed rejiminin kimyasal silah kullanmasına karşılık olarak İngiliz savaş uçakları sekiz ve Fransız jetleri iki SCALP füzesi ateşleyerek rejimin kimyasal silah cephaneliğini hedef almıştır.⁴⁷ Füzenin tandem harp başlığının mağara ve korunaklı tesislerin vurulmasını ve gizlenen örgüt militanlarının etkisiz hale getirilmesini sağladığı değerlendirilmektedir.⁴⁸

Rafale uçağının bir diğer silahı çok amaçlı havadan havaya füze sistemi olan MICA, Rafale ve Mirage 2000'in son versiyonlarından fırlatılabilmekte-

42. "Storm Shadow/SCALP", MBDA Füze Sistemleri, www.mbd-systems.com/product/storm-shadow-scalp, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

43. "Storm Shadow/SCALP Long-Range, Air-Launched, Stand-Off Attack Missile", Air Force Technology, www.airforce-technology.com/projects/storm-shadow-missile, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

44. "APACHE AP/SCALP EG/Storm Shadow/SCALP Naval/Black Shaheen", Missile Threat, 2 Aralık 2016, <https://missilethreat.csis.org/missile/apache-ap>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

45. "APACHE AP/SCALP EG/Storm Shadow/SCALP Naval/Black Shaheen".

46. David Cenciotti, "The French Air Force Has Used the Scalp Missile Against Daesh for the Very First Time", The Avianist, 16 Aralık 2015, <https://theavianist.com/2015/12/16/scalp-eg-against-isis>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

47. Tyler Rogoway ve Joseph Trevithick, "Here are All the Details the Pentagon Just Released Regarding Its Missile Attack on Syria (Updated)", The Drive, 14 Nisan 2018, www.thedrive.com/the-war-zone/20120/heres-all-the-details-the-pentagon-just-released-regarding-its-missile-attack-on-syria, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

48. Thomas Newdick, "British Typhoons Have Used Storm Shadow Cruise Missiles for the First Time in Combat", The Drive, 15 Mart 2021, www.thedrive.com/the-war-zone/39792/british-typhoons-have-used-storm-shadow-cruise-missiles-for-the-first-time-in-combat, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

dir. Fransız Silahlı Kuvvetleri envanterine 1990'ların sonlarında giren füze, görüş mesafesinin ötesinde (BVR) ve kısa menzilli (SR) muharebe ortamlarından oluşan ikili bir role ve radyo frekansı (RF) ile kızılötesi (IF) güdüm sistemleriyle farklılık gösteren iki varyanta sahiptir.⁴⁹ Yüksek hız (Mach 4) ve iyi manevra kabiliyetinin birleştirildiği füzenin hem it dalaşları hem de 0,5-60 kilometre arasında daha uzun menzilli saldırılar için yetenekli olduğu düşünülmektedir.⁵⁰ Fransa daha önce bu silahı Tayvan, Katar, BAE ve Yunanistan'a ihraç etmiştir. Yunanistan ile Fransa ilk kez 2004'te yüz füze teslimatı için anlaşma yapmıştır.⁵¹

YUNANİSTAN HAVA KUVVETLERİ POTANSİYEL EK UÇAK ALIM

Yunanistan'ın hava kuvvetlerine yatırımının önümüzdeki süreçte de sürmesi beklenmektedir. Fransa'dan ek Rafale tedarikinin yanı sıra ABD'den F-35 talebinde bulunulduğu zaten bilinmektedir. Son olarak İngiltere'nin 2025'te emekliye ayıracağı Eurofighter Typhoon uçaklarının Yunanistan tarafından satın alımı gündeme gelmiştir. Bu kapsamda Yunanistan savunma bakanının Yunan Hava Kuvvetlerinin kabiliyetlerini artırmak adına tüm seçeneklerin masada olduğunu ifade eden açıklaması Yunanistan'ın İngiltere'den otuz adet Eurofighter Typhoon uçağını eskiyen on sekiz adet F-4E uçakları yerine satın alabileceği şeklinde yorumlanmıştır.⁵² Söz konusu uçakların 2025'te ömürlerinin yarısından azını tamamlayacağı tahmin edilmekte olup buna rağmen emekli edilmelerinin arkasındaki sebep olarak İngiltere'nin yeni model Typhoon uçaklarına yatırım yapabileme imkanına kavuşma isteği gösterilmektedir.⁵³ Bu anlamda söz konusu uçakların teknolojik olarak geride kaldığı ve modernizasyonunun maliyet etkin bir seçenek olarak değerlendirilmediği anlaşılmaktadır.

49. "MICA", MBDA Füze Sistemleri, www.mbd-systems.com/product/mica, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021); "MICA Air-to-Air Missile System", Air Force Technology, www.airforce-technology.com/projects/mica-air-to-air-missile-system, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

50. "MBDA MICA", Weapon Systems, <https://weaponsystems.net/system/216-MBDA+MICA>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

51. "MICA Air-to-Air Missile System".

52. Clement Charpentrau, "Will Greece Acquire RAF's 30 Retiring Eurofighter Typhoons?", Aerotime, 29 Ekim 2021, <https://www.aerotime.aero/29315-greece-considers-raf-eurofighter-typhoons>, (Erişim tarihi: 30 Ekim 2021).

53. Victoria Bryan, "Why will the RAF Retire Typhoons with Over Half Their Useful Life Left?", Aerotime, 9 Eylül 2021, <https://www.aerotime.aero/28842-raf-typhoons-retire-airframe-life>, (Erişim tarihi: 30 Ekim 2021).

YUNANİSTAN HAVA KUVVETLERİ MODERNİZASYONUNUN STRATEJİK MANTIĞI

Yunanistan tarihsel olarak etkili bir hava gücü inşa etmeye ve geliştirmeye öncelik vermiş⁵⁴ ancak son hava kuvvetleri modernizasyonu ve diplomatik aktivizmi daha geniş ölçekte savunma stratejisinin bir parçasını yansıtmaktadır. Bu strateji üç genel husus etrafında şekillenmektedir. Birincisi Yunanistan'ın takıntı derecesine varan Türkiye algısı ve Türkiye'yi ulusal güvenliğine yönelik en büyük tehdit olarak tanımlayan savunma doktrininin. İkincisi insan gücü eksikliği, kronik ekonomik problemler gibi sınırlayıcı sayısal yetersizliklerin üstesinden gelmeyi hedeflenmektedir. Üçüncüsü de dağılmış adalar, bölgesel derinlik eksikliği gibi coğrafi kırılmalıklarının giderilmesi amaçlanmaktadır. Yunanistan bu hedeflerine ulaşarak nihayetinde Türkiye'yi Ege ve Doğu Akdeniz'deki hayati çıkarlarından vazgeçmeye zorlamayı hedeflemektedir.

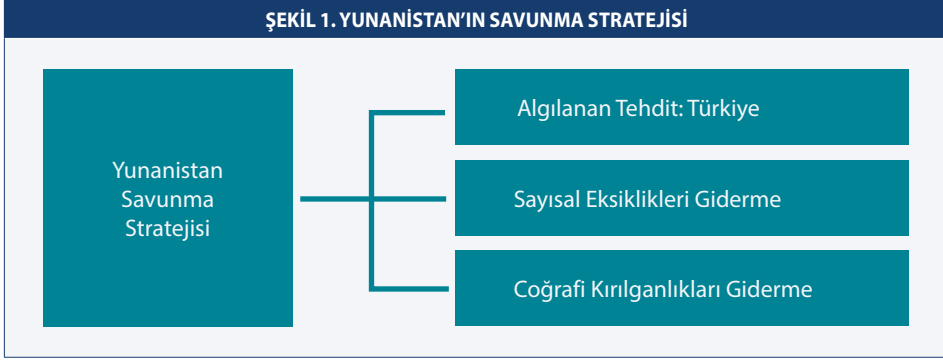
Son modernizasyon girişiminden sonra ortaya çıkması beklenen Yunan hava yetenekleri Türkiye'nin bölgedeki hava üstünlüğünün bugünü ve geleceği hakkında bazı tartışmalara yol açmıştır.⁵⁵ 27 Temmuz'da Savunma Bakanı Hulusi Akar "birkaç ikinci el jetin güç dengesini değiştiremeyeceğini"⁵⁶ belirterek Yunan silah

54. Yunanistan Hava Kuvvetlerinin ülke savunma stratejisindeki rolü üzerine ayrıntılı bir analiz için bkz. Sıtkı Egeli, *Greek Air Power as a National Security Instrument*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara: 1998).

55. Cem Dogut, "Two Sides of the Aegean Military Balance of Turkish & Greek Air Forces in the Region", *Defence Turkey*, www.defenceturkey.com/en/content/two-sides-of-the-aegean-military-balance-of-turkish-greek-air-forces-in-the-region-4236, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021); Muhammed Ayyıldız ve Abdullah Bekci, "Yunan Hava Kuvvetleri Analizi", *Savunma Sanayi ST*, 3 Ocak 2021, www.savunmasanayist.com/yunan-hava-kuvvetleri-analizi, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021); Ali Kemal Erdem, "Uzmanların İddiası: Yunanistan Aldığı Meteor Füzeleri ile Olası Bir Gerginlikte Türkiye'ye Karşı Hava Üstünlüğünde Avantaj Sağlayabilir", *Independent Türkçe*, 29 Ocak 2021.

56. "Bakan Akar: Üç-Beş Kullanılmış Uçakla Güç Dengeleri Değişmez", *TRT Haber*, 27 Temmuz 2021.

tedarikinin gereksiz yere tarihsel olarak modası geçmiş bir silahlanma yarışına yol açtığıнын altını çizmiştir. Gerçekten de iki ülke arasında sınırlı silah alımları üzerinden gelecekteki güç dengesini ölçmek yanıltıcı olacaktır. Çünkü Türk-Yunan güç dengesinin kurulmasında çok çeşitli faktörler rol oynamaktadır.

Yunan Hava Kuvvetleri, Türkiye ile anlamlı bir güç dengesinin korunmasında onlarca yıldır birincil araç olarak işlev görmüştür. Yunanistan'ın resmi söylemi stratejisinin caydırıcılık olduğunu belirtse de ülkenin bölgesel hedefleri zorlayıcı bir stratejiyi gerektirmektedir. Yunanistan'ın hedefleri arasında ulusal güvenliğini koruma veya toprak bütünlüğünü savunmanın yanı sıra taarruz yeteneklerini geliştirerek Türkiye'yi kendi hayati çıkarlarından geri adım atmaya zorlama da yer almaktadır. Buna göre Yunanistan iki temel sebepten ötürü hava gücünü stratejik olarak değerlendirmektedir.

Birincisi sahip olduğu adaların dağınık ve ana karasına uzak kalması ile teritoryal derinliğinin olmamasından kaynaklanan kendine özgü coğrafi kırılganlıklarının üstesinden gelebilmek için etkin bir kuvveti, hızlı bir şekilde belirli bir alanda muhatabına karşı toplayabilmesi gerekmektedir.⁵⁷ Yunanistan ve Türkiye arasında muhtemel bir askeri tırmanmanın başlangıçta Ege üzerindeki hava/deniz alanıyla sınırlı olacağı uzun süredir tartışılmaktadır.⁵⁸

Bu münhasır operasyon bölgesi doğası gereği Türkiye'nin kara kuvveti boyutundaki ezici üstünlüğünü dengeden çıkararak Yunanistan'ın Türk askeri yetenekleriyle kabataslak bir denklige varmasını sağlamaktadır. Bu nedenle Yunanistan uzun süredir hava üstünlüğünü elde etmeyi ve sürdürmeyi Türkiye'ye karşı oyun değiştirici bir unsur olarak algılamıştır. Operasyonel özellikleri nedeniyle özellikle avcı uçakları bu amacın gerçekleştirilmesinde önde gelen askeri araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

57. "The Military Balance between Greece and Turkey: How It Stands-Where It is Headed-What It Means", CIA, Interagency Intelligence Memorandum, (Haziran 1988), s. 1.

58. "A Contingency Study on a Greek-Turkish Military Confrontation", CIA, 9 Haziran 1983.

İkincisi Yunanistan bazı askeri boyutlarda sayısal eksikliğin üstesinden gelmek için hava gücü yeteneklerini hayati olarak algılamaktadır. Savaş uçakları, kara ve deniz platformları gibi yüzeyde hareket icra eden unsurlardan önemli ölçüde farklıdır zira kara ordusu ve donanmalar kendi faaliyet alanlarıyla sınırlıyken uçakların her üç alanda da faaliyet gösterebilmesi hava gücünü bir kuvvet çarpanı haline getirmektedir.⁵⁹ İnsan gücünde yaşadığı eksiklik ve kronik ekonomik sorunları nedeniyle Yunanistan büyük bir kara kuvveti geliştirememektedir. Keza aynı nedenlerle Yunanistan'ın güç aktarımı yapabilmek için tasarlanmış, açık denizlerde yüksek hareket kabiliyetine sahip bir donanma geliştirmesi de zordur. Bu yüzden hava üstünlüğüyle kuvvet çarpanı etkisi oluşturmak, diğer askeri alanlardaki yetenek asimetrisini aşmak ve hatta tersine çevirmek Yunan güvenlik algısının asli unsurlarından biri haline gelmiştir. Benzer şekilde kritik altyapı tesisleri, nüfus, siyasi elit vb. hedef alınabildiğinden hava gücünün hem fiziksel hem de psikolojik etkiler meydana getirmesi onu önemli bir güç çarpanı yapmaktadır. Bu anlamda hava gücünün sağladığı önemli taarruz yetenekleri ve muhtemel stratejik etkileri nedeniyle Yunanistan, uzun süredir hava gücünü geliştirmeye öncelik vererek bölgede Türk askeri varlığının etkisine karşı koymaya çalışmaktadır.⁶⁰

Bütün bunlar ülkenin askeri gücü üzerindeki yapısal kısıtlamaların üstesinden gelmek için tasarlandığından Yunan silahlanmasının mantığını stratejik kılmaktadır. Yunanistan güçlü hava kuvvetleri yeteneklerini geliştirerek Türkiye'yi pasifize etmek ve askeri dengeyi dışarıda bırakarak krizleri diplomasi masasında kendi lehine çözmek istemektedir. Yunan karar alıcılarının beklentisi güçlü askeri kabiliyetlere ve kararlı müttefiklere sahip olduklarını göstererek Türkiye'ye karşı üstünlük kurmak ve iki ülke arasında yaşanan krizlerde Ankara'yı geri adım atmaya zorlamak yönündedir. Etkin Türkiye karşıtı diplomasisi ve silahlanma çabasıyla Yunanistan bölgede hareket inisiyatifi ve tırmanma hakimiyeti elde etmek, Türkiye'nin hareket alanını kısıtlamak ve nihayetinde Ankara'yı Yunan taleplerini kabul etmeye zorlamak için düzenli bir çaba göstermektedir. Yunanistan'ın hava gücünü artırarak önümüzdeki yıllarda da aynı politikayı daha iddialı bir şekilde sürdürmesi kuvvetle muhtemeldir.

59. Philip S. Meilinger, *10 Propositions Regarding Air Power*, (USAF School of Advanced Airpower Studies, Washington: 1995).

60. Egeli, *Greek Air Power as a National Security Instrument*.

DİPLOMATİK AKTİVİZM

Tarihsel olarak Yunan karar alıcıları Amerikan güvenlik şemsiyesine ve ülkenin Avrupa Birliği (AB) üyeliğine, hem Türkiye'nin üstün askeri yeteneklerine karşı koymak hem de Türk bölgesel politikalarını aşındırmak bağlamında bir işlev yüklemiştir. Son yıllarda Doğu Akdeniz'de artan gerilimle birlikte Yunanistan bu anlayışı daha üst seviyeye çıkarmıştır. AB ülkeleri nezdinde Türkiye'ye yönelik yaptırım çağrılarını hızlandırmış, ticaret anlaşmalarının iptali için çalışmış ve ABD'den savunma iş birliği konusunda daha fazla talepkar olmaya başlamıştır.

YUNANİSTAN-ABD KARŞILIKLI SAVUNMA İŞ BİRLİĞİ ANLAŞMASI

Doğu Akdeniz'de Türkiye ile yaşadığı sorunların ardından Yunanistan, ABD nezdinde diplomatik ve askeri girişimlerini hızlandırmıştır. İki devlet ilk olarak 5 Ekim 2019'da Karşılıklı Savunma İş Birliği Anlaşması'na (Mutual Defense Cooperation Agreement, MDCA) ek bir protokol imzalamış, söz konusu ek protokole göre özellikle Amerikan askeri varlığının bulunduğu Yunan askeri üslerinin modernizasyonu ve genişletilmesi üzerinde anlaşılmıştır. Özellikle Dedeoğaç'ta Amerikan askeri varlığının artırılması, Yunanistan-ABD ilişkilerinin seyri Türkiye'nin ulusal güvenliği bakımından endişeye yol açmaktadır. Zira sınırın dibindeki bir alanda yoğun bir askeri mobilizasyon yaşanmaktadır. Dedeoğaç'ın silahlandırılmasına karşı Türkiye tarafından duyulan hassasiyet Lozan Antlaşması

müzakerelerine kadar gitmektedir.⁶¹ Dolayısıyla tarihsel olarak sürekliliği olan bir ulusal güvenlik politikası unsurunu teşkil etmektedir.

ABD ile Yunanistan arasında yakın zamanda yenilenen Karşılıklı Savunma İş Birliği Anlaşması ise Soğuk Savaş yıllarına dayanmakta olup esasen Sovyetler Birliği'ne karşı Yunan Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonunun sağlanması amacıyla tasarlanmıştır. Zira çok büyük oranda benzer hükümler içeren savunma anlaşması aynı dönemde Türkiye ile de yapılmıştır. Keza bu anlaşma ile TSK'nın modernizasyonunda önemli adımlar atılabilmektedir. Buna karşılık ABD ise Yunanistan ve Türkiye'de belirli üs hakları elde etmiştir. Ancak 1970'lerin ikinci yarısından itibaren Yunanistan anlaşmanın yenilenmesini Türkiye'ye karşı ABD garantilerini elde etme maksadıyla araçsallaştırmıştır. 1980'lerin sonuna doğru yenilenen anlaşmada Washington yönetimi Atina'nın ısrarlı talepleri sonucunda ilk kez Yunanistan'a topraklarını koruma garantisi vermiştir.

Yunan müzakerecilerin anlaşmanın yenilenmesi hususunda ABD ile bugünkü tartışmalarına bakıldığında aynı husus görülmektedir. Yunan yetkililerin açıklamalarına göre anlaşmanın yenilenmesinde bir kez daha Yunanistan'ın bazı yazılı garantiler istemesinin önemli bir rol oynadığı görülmektedir.⁶² Benzer şekilde Yunanistan anlaşmanın bir sene aralıklarla değil beş senelik süreçler sonunda yenilenmesi yönünde talepte bulunarak elde edeceği garantileri uzun vadeli olarak korumak istemektedir. Anlaşmanın yenilenmesi ABD'nin Yunanistan topraklarında daha fazla üsse konuşlanmasını ve mevcut askeri varlığını artırmasını sağlayacaktır. Ancak buradaki temel mesele bu talebin Washington'dan mı yoksa Atina'dan mı geldiğidir. Halihazırda Girit Adası'ndaki Suda Deniz Üssü, Stefanovikeio Hava Üssü, Dedeğaç (Alexandroupoli) Limanı ve Larisa Hava Üssü'nde Amerikan askeri varlığı bulunmaktadır. Savunma anlaşmasının yenilenmesi kapsamında ABD'ye ikisi Yunanistan'ın kuzeydoğusunda ve diğeri Skyros Adası'nda olmak üzere üç yeni üs önerilmiştir. Yunanistan özellikle coğrafi konumu itibarıyla önem arz eden Skyros Adası'nda ABD'nin kullanımına deniz ve hava platformlarını entegre bir şekilde dönüşümlü olarak kullanmasını teklif etmiş ancak bu teklif ABD tarafından reddedilmiştir. Sonrasında Yunanistan Savunma Bakanı Nikos Panagiotopoulos, ABD ile iş birliğini farklı coğrafi bölgele-

61. Yücel Acer, "5 Soru: ABD'nin Dedeğaç (Yunanistan)'ta Askeri Üs Kurmasının Anlamı ve Türkiye'ye Etkisi", SETA, 30 Temmuz 2020, <https://www.setav.org/5-soru-abdnin-dedeagac-yunanistanta-askeri-us-kurmasinin-anlami-ve-turkiyeye-etkisi>, (Erişim tarihi: 26 Ekim 2021).

62. Vassilis Nedos, "Defense Pact Talks with US Hit Snag", *Kathimerini*, 27 Eylül 2021.

re genişletmektense mevcut alanlarda derinleştirme yönünde bir anlaşma içinde olduklarını ifade etmek durumunda kalmıştır.⁶³

Sonuç olarak Atina ile Washington yönetimleri arasındaki savunma ilişkilerinin –yoğunlaşmakla beraber– Yunanistan’ın istediği düzeye gelemediği ifade edilebilir. Yunanistan gerek savunma iş birliğinin yenilenmesi görüşmelerini ele alış gerekse genel olarak ABD nezdinde attığı adımlarla topraklarındaki Amerikan askeri varlığını mümkün olduğunca artırmaya dönük bir politika izlemektedir. Keza Yunanistan, Atlantik Kararlılık Harekati (Operation Atlantic Resolve) ve Avrupa’yı Savunma Tatbikatı (Defender Europe) kapsamında Doğu Avrupa’ya transferi yapılan Amerikan askeri araç ve mühimmatlarını kendisine destek olarak lanse etmeye çalışmaktadır.

YUNANİSTAN-FRANSA SAVUNMA ANLAŞMASI

Yunanistan son yıllarda özellikle Doğu Akdeniz bölgesi düşünüldüğünde en somut ve güçlü desteği Fransa’dan almaktadır. Fransa Doğu Akdeniz konusunda Türkiye ile olan anlaşmazlığında Yunanistan’ın güçlü destekçilerinden biridir. Fransa 26 Ağustos 2020’de Yunanistan’a desteğini göstermek için Türkiye’nin ABD gemileriyle askeri tatbikat yürüttüğü sırada Kıbrıs’ın güneyinde askeri tatbikat için Yunan kuvvetlerine katılmıştır. Fransa Savunma Bakanı Florence Parly, Rafale anlaşma töreninde yaptığı açıklamada “Fransa ile Yunanistan arasındaki iş birliğinin kalitesinin özellikle Akdeniz’de görüldüğünü” belirterek iki ülke arasında bölgede ortak askeri tatbikatlar yapıldığına işaret etmiştir.⁶⁴

Yunanistan’ın Fransa ile son yıllarda üst seviyede olan ilişkileri 28 Eylül 2021’de imzalanan savunma anlaşmasıyla zirveye çıkmıştır. Yıl içinde Fransa’dan uçak alan Yunanistan bu savunma anlaşması kapsamında bir süredir ihale süreci yürüten fırkateyn tedarik programını da Fransa ile birlikte gerçekleştirmiş olacak ve üç adet Belharra sınıfı fırkateyn ve üç adet Gowind sınıfı korvet satın alacaktır. Bunun yanında Yunanistan’ın birer adet olmak üzere ek fırkateyn ve korvet alma opsiyonu bulunmaktadır. İlk geminin 2024 başlarında teslim edilmesi beklenmektedir. Yunanistan ile Fransa arasında imzalanan savunma anlaşmasının ardından açıklama yapan Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron anlaşmanın “iki ülkenin egemenliği, bağımsızlığı ve teritoryal bütünlüğünün korunmasına yardımcı

63. Vassilis Nedos, “New Naval Base at Souda on the Cards”, *Kathimerini*, 20 Eylül 2021; “Defense Minister: Greece, US to Invest in Existing Military Bases”, *Kathimerini*, 9 Ekim 2021.

64. Mackenzie, “Greece and France Ink \$3 Billion Contract for Rafale Fighter Jets”.

olacağını” iddia etmiştir.⁶⁵ Avustralya ihalesini kaybeden Fransız savunma şirketi Naval Group tarafından üretilecek olan gemilerden Yunanistan opsiyonel olarak dördüncüsünü alma hakkına da sahip olacaktır. Yunanistan Başbakanı Miçotakis ise anlaşmanın Avrupalılık kimliğine vurgu yapmış, ortak savunma sanayiinin altını çizmiş ve iki ülkenin anlaşmayla birlikte “Avrupa stratejik otonomisi hedefi yolunda ilk adımı attıklarını” iddia etmiştir.

Diğer taraftan söz konusu anlaşmanın dışarıdan bir saldırı gelmesi durumunda iki ülkenin birbirine yardım edeceğini hükme bağlaması sürpriz ve dikkat çekici bir gelişme olmuştur. Savunma anlaşmasının silah alımının ötesinde tehdit altında olması ve yardım istemesi halinde Fransa'nın Yunanistan'a destek vermesini, buna karşılık Yunanistan'ın da Sahra Altı Afrika'da icra edeceği operasyonlarda Fransa'ya destek vermesini içerdiği ifade edilmektedir.⁶⁶ Bu anlamda Fransadan silah alımının Yunanistan tarafından güvenlik garantisi elde etme amacıyla işlevselleştirildiği de anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Yunanistan savunma stratejisinde büyük bir devletten güvenlik garantisi elde etme hedefinin genişletilerek sürdürüldüğü görülmektedir.

Anlaşma sonrasında Yunanistan Başbakanı Miçotakis'in sözleri ülkesinin Fransadan yardım beklentisi motivasyonuna açık bir şekilde referans vermektedir. Üçüncü bir tarafın saldırısı durumunda askeri yardıma gelineceğinin ilk kez hükme bağlandığını vurgulayan Miçotakis sözlerini “Akdeniz'de kimin kimi savaş nedeni ile tehdit ettiğini hepimiz biliyoruz” şeklinde sürdürmüştür.⁶⁷ Miçotakis'in bu açıklaması anlaşmanın tartışmalı “karşılıklı askeri yardım” hükmünü en azından Yunanistan'ın güvenlik önceliklerinin daha iyi anlaşılması bağlamında açıklığa kavuşturmuştur. Ancak NATO'nun 5. maddesi zaten müttefik ülkelere birisi saldırıya uğradığında “kollektif savunma” ilkesi gereğince saldırının tüm ülkelere karşı yapılmış sayılacağını ve NATO mensuplarının saldırıya uğrayan ülkeye yardım edeceğini belirtmektedir. Fransa ile Yunanistan arasında benzer bir hükmü içeren bir anlaşmanın yapılması bu bağlamda anlamsız olduğu gibi Türkiye'ye karşı yapılmış olmasıyla da NATO mensubu bir ülkeye yöneliktir. Dolayısıyla Yunanistan ve Fransa arasındaki anlaşmanın NATO bağlamında sorunlu bir metin olduğu ortadadır.

65. Sylvie Corbet, “France, Greece Sign Defense Deal; Athens to Buy 3 Warships”, AFP, 28 Eylül 2021.

66. Anthee Carassava, “Greece, France Seal Strategic Defense Deal, Angering Turkey”, VOA, 3 Ekim 2021, <https://www.voanews.com/a/greece-france-seal-strategic-defense-deal-angering-turkey-/6255367.html>, (Erişim Tarihi: 25 Ekim 2021).

67. “Greek Parliament Approves Defence Pact with France”, Reuters, 7 Ekim 2021.

Yunanistan 1970'lerin ikinci yarısından itibaren benimsediği ve Batıdaki müt-tefiklerine benimsetmeye çalıştığı “tehdidin kuzeyden (SSCB) değil doğudan (Türkiye) geldiği” yönündeki propagandasını sürdürmektedir. Buna göre Yunanistan'ın tüm güvenlik stratejisi; ne olursa olsun Türkiye'nin dizginlenmesi, askeri gücünün aşındırılması ve Yunanistan'ın Ege ve Doğu Akdeniz'i kontrol etmesi karşısında cevap veremez hale getirilmesi üzerine kuruludur. Bu nedenle Yunanistan NATO'nun doğası ile aykırılık teşkil eden bir anlaşmayı imzalamaktan çekinmemektedir. Dahası anlaşmanın Fransa gibi NATO içindeki geleneksel “sorun” bir ülke ile yapılması şartıcı değildir. Miçotakis'in konuşmasında Avrupa'nın Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'daki çıkarlarını bu şekilde koruyabileceğini ifade etmesi ve bunu Avrupa stratejik otonomisi ile bağdaştırması⁶⁸ geleneksel Yunanistan güvenlik politikasının daha iddialı hale bürünmüş bir şeklidir. Yunanistan, Türkiye ile yaşadığı sorunları bir Avrupa sorunu haline getirmeye çalışmakta ve bunun propagandasını da Avrupa stratejik otonomisi üzerinden gerçekleştirmeye çabalamaktadır.

Yunanistan Başbakanı Miçotakis anlaşmayı içerdiği karşılıklı askeri yardım maddesini kullanarak bir zafer şeklinde lanse etse de Yunan Parlamentosunda anlaşmanın münhasır ekonomik bölge (MEB) ve kara sularını kapsayıp kapsamadığı yönünde çıkan tartışmalardan sonra Fransadan gelen açıklama Miçotakis'i zor durumda bırakmıştır. Önce Fransız Dışişleri Bakanlığı anlaşmanın yalnızca topraklara (*territories*) yapılacak bir saldırıyı kapsadığını açıklarken sonrasında Fransa Savunma Bakanlığı MEB'lerin Yunanistan ve Fransa'nın da taraf olduğu Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nce devletlerin topraklarına (*territory*) dahil olmadığını vurgulamıştır.⁶⁹ Dolayısıyla, Yunanistan'ın Fransa ile yaptığı savunma anlaşmasındaki “karşılıklı askeri yardım” hükmü Yunanistan bakımından sembolik bir göstergedan başka bir anlama sahip olamayacak zira Türkiye'nin casus belli ilanı MEB'ler ve kara sularını ilgilendirmektedir. Ancak Yunanistan bu anlaşmayla Fransa'nın Afrika'daki operasyonlarına dahil olma riskini alırken önümüzdeki süreçte söz konusu bölgede kendisine çeşitli maliyetleri üretme potansiyeli ortaya çıkarmıştır.

Fransız yetkililer anlaşmanın Türkiye'ye karşı yapılmadığını, NATO ile tamamen uyumlu olduğunu ve Avrupa otonomisinin güçlendirilmesi hedefi doğrul-

68. Corbet, “France, Greece Sign Defense Deal; Athens to Buy 3 Warships”.

69. Theo Ioannou, “Paris Says EEZs Not Part of Greece-France Defense Deal”, Greek Reporter, 18 Ekim 2021, <https://greekreporter.com/2021/10/18/paris-says-eezs-not-part-of-greece-france-defense-deal/>, (Erişim tarihi: 30 Ekim 2021).

tusunda atılmış bir adım olduğunu vurgulamıştır.⁷⁰ Söz konusu yetkililerin açıklamaları Yunan Başbakan Miçotakis'in beyanlarıyla tamamen zıt olduğu gibi son yıllardaki Avrupa güvenlik politikalarının seyrini de yansıtmamaktadır. Fransa kıtada stratejik otonomi fikrini sık sık dillendirmesine rağmen bunun reel politikada tam olarak ne anlama geldiği halen tartışılan bir husustur. Stratejik otonomi eğer Avrupa ülkelerinin ABD'den daha bağımsız bir şekilde hareket etme irade ve kabiliyetini ifade ediyorsa Yunanistan ve Fransa arasında imzalanan anlaşmanın bunu nasıl sağlayacağı şüphelidir zira Yunanistan bir taraftan da mümkün olduğunca Amerikan varlığını kendi üslerinde konuk etmeyi arzulamaktadır. ABD'nin kendi topraklarında daha fazla üs sahibi olmasını istemesi ve yazılı Amerikan garantileri üzerinde ısrar etmesi, Yunanistan'ın Fransa ile yaptığı savunma anlaşmasına tek başına güvenmediğini ortaya koymaktadır. Kendi topraklarında yoğun bir Amerikan askeri varlığı toplayan Yunanistan'ın ABD'den bağımsız hareket etme irade ve kabiliyetini nasıl ortaya koyacağı soru işaretidir. Bu anlamda stratejik otonomi –eskiden bu yana olduğu gibi– somut çıktılardan ziyade düşük öncelikli güvenlik sorunlarına odaklanan, krizlerde harekete geçme irade ve kapasitesi zayıf kalan ve nihayetinde Amerikan liderliğinde pozisyon alabilen bir söylemden öteye geçmesi zor görünmektedir. Ancak eğer stratejik otonomi fikri Avrupa ülkelerinin özellikle Fransız silah sistemlerini tercih etmeleri ve savunma doktrinlerini Fransa çizgisi etrafında planlamaları anlamına geliyorsa Yunanistan ile yapılan anlaşma kısmen buna uymaktadır.

YUNANİSTAN'IN ORTADOĞU İLE İLİŞKİLERİ

Yunanistan son yıllarda ABD ve Fransa ile ilişkilerini derinleştirmesinin yanında yeni diplomatik açılımlara da girişmiştir. Bu kapsamda Doğu Akdeniz'in de önem kazanmasıyla Yunanistan'ın bölge ülkelere verdiği değerin arttığı görülmektedir. Söz konusu politika özellikle Türkiye ile ilişkileri geçtiğimiz yıllarda gerileyen belirli bölge ülkelerini kapsamaktadır. Dikkate değer örnekler Mısır, Suudi Arabistan, BAE ve İsrail'dir. Son zamanlarda adı geçen ülkeler ile Yunanistan arasında artan sayıda icra edilen ortak askeri tatbikatlar en dikkat çekici gelişmelerin arasındadır.

Yunanistan'ın yeni diplomatik aktivizmi, hava kuvvetleri modernizasyonu gibi savunma doktrininin ve daha büyük stratejik hedeflerinin bir parçasıdır. Yunan siyasi söylemi diplomatik cephede ülkenin kapasitesini artırmak ve Türkiye'nin uluslararası itibarını sarsmak için sürekli iki ana temanın altını çizmektedir. Birincisi

70. "Greek Parliament Approves Defence Pact with France".

Yunan karar vericiler mütemadiyen Türkiye'nin bölgedeki mevcut durumu değiştirmeye çalışan revizyonist bir ülke olduğunu ve bu meydan okumanın sadece Yunanistan'a karşı değil aynı zamanda diğer bölge ülkeleri, ABD ve AB'nin çıkarlarına da aykırı olduğunu iddia etmektedir. İkincisi Yunan siyasi liderliği ülkelerinin istikrarsız bir bölgede istikrarın kalesi olarak hizmet ettiğini ve uluslararası hukuka olduğu kadar ABD ve AB çıkarlarına da kuvvetle bağlı olduklarını hararetle vurgulamaktadır.⁷¹ Birbiriyle bağlantılı bu iki politika Yunan karar alıcılar tarafından uluslararası destek toplamanın, avantajlı silah alımlarını kolaylaştırmanın ve Türkiye'nin uluslararası konumunu zayıflatmanın birincil diplomatik yolu olarak görülmektedir.⁷² Nihayetinde söz konusu diplomatik stratejinin tıpkı hava kuvvetleri yeteneklerini geliştirmek gibi şu amaca hizmet etmesi beklenmektedir: Türkiye'yi Ege ve Doğu Akdeniz'deki haklarından vazgeçmeye zorlamak.

Bugüne kadar bu politika Yunanistan için karışık sonuçlar doğurmuştur. BAE veya Suudi Arabistan gibi bazı Ortadoğu ülkeleri askeri tatbikatlarda Yunan güçlerine katılmıştır. Örneğin Ağustos 2020'de BAE ortak askeri tatbikatlar için Girit'teki Souda Körfezi Üssü'ne dört F-16 göndermiştir.⁷³ Benzer şekilde Mart 2021'de Suudi Arabistan ortak askeri tatbikat için Souda Hava Üssü'ne altı F-15C göndermiştir. Raporlar ortak tatbikatların amaçları arasında hava üstünlüğünü sağlamak, kara ve deniz hedeflerine saldırmak ve kendilerini savunmak olduğunu ileri sürmüştür.⁷⁴

Yunanistan, yeni müttefikleri arasında İsrail'e özel bir önem atfetmektedir. Çünkü İsrail sadece kritik bir silah tedarikçisi değil aynı zamanda bir savunma sanayii rol modeli ve Atina'nın Washington ile ilişkilerini daha da geliştirmek için diplomatik bir kanal işlevi görebilir. Türkiye'nin gelişmiş savunma sanayii ve insansız hava aracı (İHA) teknolojisindeki önemli başarıları özellikle Suriye, Libya ve Dağlık Karabağ'daki son çatışmalarda operasyonel etkileri görüldükten sonra Yunan karar alıcıları için endişe verici bir hale gelmiştir. Yunanistan dahil birçok

71. Örneğin Yunanistan Dışişleri Bakanı Nikos Dendias'ın mülakatına bkz. "Interview of the Minister of Foreign Affairs, Nikos Dendias, in the Athens daily Kathimerini, with Journalist Vassilis Nedos (5 Ocak 2020)", Hellenic Republic Ministry of Foreign Affairs, 5 Ocak 2020; Dendias: "Yunanistan'ın denkleme katkıda bulunduğu şey, bölgedeki istikrar, öngörülebilirlik ve güvenilirliğin bir ayağı olarak konumudur. Atlantik'in diğer yakasındaki müttefiklerimizin istikrarsızlık faktörlerinin çoğaldığı bir bölgede barış ve istikrarı korumanın ve yasa dışı veya keyfi eylemleri ortadan kaldırmanın önemini farkında olduğunu düşünüyorum." Dendias ayrıca Türkiye'nin sadece Yunanistan için bir sorun olmadığını aynı zamanda "AB ülkeleri, Körfez bölgesi, Ortadoğu ve Kuzey Afrika için ciddi bir endişe kaynağı" olduğunu iddia etmiştir.

72. Örneğin bir Yunan düşünce kuruluşu Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya'nın Türkiye'ye silah satışını yasaklamaları ve Yunanistan'a büyük silah platformları sağlamaları gerektiğini ileri sürmüştür. Bkz. Antonis Kamaras, "Greece's Call for an Embargo on Weapon Sales to Turkey: A Seminal Step for the EU's Collective Defence Identity?", ELLAMEP, (Kasım 2020).

73. "Four Emirati F-16s to Arrive in Souda Air Base", *Kathimerini*, 21 Ağustos 2020.

74. "Saudi Air Force Arrives in Crete for Joint Military Exercises", *Greek City Times*, (Mart 2021).

devlet Türkiye'nin deneyimini taklit etmek için savunma sanayii yatırımları ve çok taraflı savunma iş birliğini düşünürken Türkiye'nin İHA hareket konseptlerine karşı koymanın yollarını da aramaya başladıklarını belirtmekte fayda vardır.⁷⁵ Bu nedenle günümüzün güvenlik ortamında Yunan savunma planlamacıları ülkenin İsrail ile daha yakın bağlar kurmasının en önemli itici güçlerinden birini yansıtan Türk İHA'larıyla savaş durumunu dikkate almak durumundadır.

Yunanistan bu düşünceler etrafında bir süredir İsrail ile daha yakın ilişkiler geliştirmektedir. Birincisi Yunanistan, İsrail silah sistemlerinin yüksek teknolojik ürünleri sayesinde kendi savunma yeteneklerine niteliksel bir üstünlükle katkıda bulunabileceğini düşünmektedir. Örneğin İsrail karşı İHA sistemleri Türk İHA'ları sorununa uygulanabilir bir çözüm olarak görülmektedir.⁷⁶

İkincisi operasyonel deneyimi nedeniyle İsrail ordusunun Yunan ordusuna eğitim verebileceği düşünülmektedir. Nisan'da iki ülke 1,65 milyar dolarlık bir savunma anlaşması imzalamıştır. Anlaşmaya göre İsrail Elbit Sistemleri yirmi iki yılına Yunan Hava Kuvvetleri için bir eğitim merkezi kuracak ve işletecektir. İsrail aynı zamanda bu merkezde kullanılmak üzere İtalyan Leonardo tarafından üretilen on adet M-346 eğitim uçağı da sağlayacaktır.⁷⁷ Eğitim merkezinin İsrail Hava Kuvvetleri Akademisinden modellendiği söylenmekte ve Yunanistan'ın operasyonel hazırlık ve maliyet etkinliğini artıracacağına inanılmaktadır.⁷⁸

Üçüncüsü Atina yönetimi Tel Aviv'i aynı zamanda değerli bir sanayi ortağı olarak görmekte ve bu alanda iş birliğini teşvik etme suretiyle İsrail'in savunma sanayii teknoloji altyapısından faydalanabileceğini düşünmektedir.⁷⁹ Yunanistan Savunma Bakanı Nikos Panagiotopoulos geçen yıl iki ülkenin Yunanistan'da Yunan savunma şirketlerini de kapsayacak şekilde bazı savunma malzemelerini birlikte üretmesi beklentisi olduğunu belirtirken dönemin İsrail Savunma Bakanı Benny Gantz (şimdiki başbakan yardımcısı) savunma iş birliğinin her iki ülkede yüzlerce istihdam oluşturacağını belirtmiştir.⁸⁰

Yunanistan her ne kadar iddialı bir diplomatik atağa girişse de Türkiye'ye yaptırım uygulamayı başaramamıştır. Ekim 2020'deki AB zirvesinde Başbakan Miçotakis Türkiye'ye silah ambargosu uygulanması gerektiğinde ısrar etse de söz

75. Bkz. Antonis Kamaras, "Turkish Drones, Greek Challenges", ELIAMEP, (Mart 2021).

76. Vassilis Nedos, "Israel Pivotal in Greece's Defense Plans", *Kathimerini*, 15 Şubat 2021.

77. Zain Khalil, "Israel, Greece Sign \$1.65B Defense Deal", Anadolu Ajansı, 18 Nisan 2021.

78. Alexandros Fotiadis, "Greece, Israel Sign Historic \$1.65 Billion Defense Agreement", Euractiv, 19 Nisan 2021.

79. Nicholas Kallis, "A Solution to the Challenges that Greece's Defense Industry Face", Greek City Times, 19 Ocak 2021.

80. "Parliament Approves Defense Agreement with Israel", *Kathimerini*, 7 Temmuz 2020; "Israel Hails Defense Deal with Greece as 'Long-Term Partnership'", *Kathimerini*, 5 Ocak 2021.

konusu talep Almanya, İtalya, İspanya ve Macaristan tarafından hızla reddedilmiştir. Bir hafta sonra Yunanistan Dışişleri Bakanı Dendias Almanya, İspanya ve İtalya'dan mevkidaşlarına Türkiye'ye silah satışını yasaklamalarını isteyen mektuplar göndermiştir.⁸¹ Sonrasında ise Dendias şu sözleri sarf etmiştir:

Almanya'nın uluslararası hukuka uymaları gerektiği konusunda ülkelere açık bir örnek teşkil etmek için ekonomisinin muazzam gücünü kullanmaktaki isteksizliğini gerçekten anlamıyorum.

Dendias ayrıca Almanya'nın Türkiye'ye karşı beyhude bir yatıştırma politikası izlediğini ve ABD'nin Avrupa'nın ataletini telafi etmek için Doğu Akdeniz'de askeri varlığını artırması gerektiğini söylemiştir.⁸² Aynı politikayı Yunan analistler de desteklemektedir. Örneğin bir Yunan düşünce kuruluşundaki bir makalede şu iddiada bulunmaktadır:

Almanya'nın Türkiye ile ilişkilerine ne kadar yatırım yaptığı düşünüldüğünde Alman hükümeti 214 sınıfı denizaltıların Türkiye için yapımını ve teslimatını dondursaydı bu, kesinlikle Yunanistan'ın askeri caydırıcılığını güçlendirme kararlılığını gösterirdi. Böyle bir mesaj sonuçları açısından Fransa'nın on sekiz Rafale savaş uçağının Yunanistan'a teslimatını hızlandırma kararı kadar önemli olacaktır.⁸³

Aynı yazıda Berlin yönetimi suçlanarak 214 sınıfı denizaltıların Türkiye'ye teslim edilmesinin savunulacak bir yanı olmadığı, Almanya'nın duruşunun Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un NATO'nun "beyin ölümü" iddiasının somut bir örneği olduğu savunulmaktadır.⁸⁴

Ancak yoğun Yunan baskısına AB ülkeleri olumlu cevap vermemiştir. Almanya Dışişleri Bakanı Heiko Maas, Yunanistan'ın Türkiye'ye yönelik ambargo talebinin "stratejik olarak yanlış" olduğunu savunmuş ve bir "NATO üyesi olan Türkiye'nin ABD'den füze satın alamayınca Rusya'dan füzeleri kolaylıkla tedarik ettiğini" hatırlatmıştır.⁸⁵

Dolayısıyla Yunanistan'ın özellikle açık bir şekilde Türkiye'yi hedef alan yatırım, satış iptali gibi isteklerini kabul ettirmede başarılı olamadığı görülmektedir. Bu diplomasi uluslararası alanda Türkiye'nin rolünü hafife alırken kendi jeopolitik önemini ise olduğundan daha iyimser bir seviyede değerlendirmektedir. Bu-

81. Sarantis Michalopoulos, "Greece Asks Germany, Italy and Spain to Impose Arms Embargo on Turkey", *Euractiv*, 21 Ekim 2020.

82. Nektaria Stamouli, "Greece Blasts Berlin for Shunning Plea for Turkey Arms Embargo", *Politico*, 28 Kasım 2020.

83. Kamaras, "Greece's Call for an Embargo on Weapon Sales to Turkey", s. 8.

84. Bkz. Kamaras, "Greece's Call for an Embargo on Weapon Sales to Turkey", s. 10.

85. "Germany Opposes Imposition of Arms Embargo on Turkey", *Middle East Monitor*, 23 Aralık 2020, <https://www.middleeastmonitor.com/20201223-germany-opposes-imposition-of-arms-embargo-on-turkey>, (Erişim tarihi: 2 Eylül 2021).

nunla birlikte Yunanistan'ın eski müttefikleriyle ilişkilerini derinleştirme ve yeni müttefikler bulma hususlarında dikkat çekici bir ilerleme kaydettiği de belirtilmelidir. Bu şekilde Yunanistan hem askeri kabiliyetlerini artırma hem de kolektif savunma teşkil etme amaçları etrafında hareket etmektedir.

SONUÇ

Yunanistan gerek askeri olarak ciddi bir silahlanmaya giderek gerekse agresif bir Türkiye karşıtı diplomasi izleyerek zorlayıcı bir strateji izlemektedir. Bu strateji temel olarak Türkiye'yi savaştan kaybetmeye zorlamak, TSK'nın caydırıcı gücünü aşındırmak ve Türk güvenlik bürokrasisinde irade kırılımını sağlamak üzerine inşa edilmektedir. Zira Yunanistan uzun süredir talep ettiği maksimalist isteklere ancak bu şekilde kavuşabilecektir. Bu stratejinin uzun soluklu olduğu, Yunanistan'ın zamanlama konusunda acele etmediği ve uluslararası konjonktürün her geçen gün kendi lehine seyrettiğini düşündüğü de önemle not edilmelidir.

Yunanistan söz konusu uzun soluklu zorlayıcı stratejisiyle kara sularını 12 deniz miline çıkararak Ege'de tam bir Yunan hakimiyeti kurmak isterken Doğu Akdeniz'de ise Türkiye'yi Kıbrıs'tan tamamen çıkarmak suretiyle adaya hakim olmayı ve enerji kaynaklarının tamamını kontrolü altına almayı arzulamaktadır. Yunan yetkililer zaten bu isteklerini gizlememekte ancak halihazırdaki güç dengesi Yunanistan'a bu adımı atabilecek irade ve kabiliyeti vermemektedir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki güç dengesinde ikincisi lehine anlamlı bir değişiklik olduğunda Atina yönetiminin söz konusu hedeflerini gerçekleştirme yönünde hareket edeceği kesin gibidir.⁸⁶

86. "Dendias: Right to Expand Territorial Waters to 12nm 'Non-Negotiable'", *Kathimerini*, 15 Ocak 2021.

Yunan Hava Kuvvetleri modernizasyonu bu ülkenin sosyoekonomik ve coğrafi kırılğanlıkları ve Türkiye ile muhtemel bir askeri gerginliğin olası karakteri nedeniyle hava gücüne daha fazla önem atfetmesi açısından tarihsel bir sürekliliği yansıtmaktadır. Hava gücü Yunan karar alıcılar tarafından niteliksel üstünlük sağlayarak çeşitli sektörlerdeki sayısal yetersizliğin üstesinden gelebilmek ve sınırlı operasyon bölgelerinde önemli miktarda kuvvet yoğunluğunu hızla dağıtarak operasyonel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir araç olarak algılanmaktadır. On yıllardır ısrarlı bir şekilde sözde Türk tehdidinin altını çizen Yunanistan sözde caydırıcılığını sağlamak için sağlam hava kuvvetleri yetenekleri geliştirmiştir. Bununla birlikte Yunanistan'ın kara sularının sınırlarına ilişkin hedefleri veya adaların MEB'leri üzerindeki tartışmalı iddiaları göz önüne alındığında caydırıcılık konusundaki resmi söylemi asıl amacıyla çalışmaktadır. Yunanistan'ın asıl amacı Ege'ye hakim olmak ve Türkiye'yi Doğu Akdeniz'den mahrum bırakmaktır.

Yunan Hava Kuvvetlerinin modernizasyonu iddialı bir diplomatik aktivizm ile desteklenen zorlama stratejisi doğrultusunda daha geniş bir çerçevede anlaşılabilir. Yunanistan düzenli bir çabayla sağlam hava kuvvetleri yetenekleri geliştirmek ve Türkiye'nin hayati çıkarlarına bağlılığını zayıflatmak için ittifak ağını genişletmek istemektedir. Yunan karar alıcılar Türkiye'ye çok ciddi maliyetler üretmek üzere tasarlanmış bir orduya sahip olduklarını ve benzer bölgesel tasarımları paylaşan müttefiklere bağlılık göstererek Türkiye'nin bölgedeki askeri etkisine ve faaliyetlerine karşı koyabileceklerini umut etmektedir. Türkiye karşıtı diplomasi kampanyası ve özellikle ısrarlı yaptırım çağrılılarıyla Ankara'nın Batılı müttefikleri ile arasını açmak istemektedir. Bunu yaparak Türkiye'nin hareket alanını kısıtlamayı ve nihayetinde onu Ege ve Doğu Akdeniz'deki haklarından vazgeçmeye zorlamayı ummaktadır. Bu nedenle Yunanistan'ın hava kuvvetleri modernizasyonu giderek daha agresif bir diplomatik çabayla desteklenen zorlamaya dayalı daha büyük bir stratejiye hizmet etmektedir.

Gerçekçi bir değerlendirme Ege ve Doğu Akdeniz'deki gerilimlerin yakın ve orta gelecekte de devam edeceğini göstermektedir. Bazı diplomatik girişimler ve istikşafi görüşmelerin yeniden başlatılmasıyla ortaya çıkan iyimserlik kısa ömürlü olmuştur. Ayrıca güven artırıcı tedbirlerin hemen ardından meydana gelen ihlaller çoğunlukla durumun daha da kötüleşmesine ve güvensizliğin daha da artmasına neden olmaktadır. Yunanistan'ın Türkiye'nin üstün askeri yeteneklerine karşı koymayı ve uluslararası itibarını sarsmayı amaçlayan ikili çabasının başarı getirip getirmeyeceği pek çok unsura bağlıdır ancak tarihsel tecrübe ve

mevcut gidişat Yunan askeri yeteneklerinin ve diplomatik etkisinin aşırı siyasi hedefleriyle uyuşmadığını göstermektedir. Bununla birlikte ABD'nin 1947 tarihli Truman Doktrini'nden bu yana sürdürdüğü dengeye dayalı Akdeniz politikasını terk etmesi ihtimali de unutulmamalıdır. Bu ihtimalin gerçekleşmesi Yunanistan'ın çok sayıda F-35 uçağı teslim alması, Türkiye'ye ise F-16 Blok 70 uçaklarının satılmamasına bağlı olacaktır. Mevcut şartlar göz önüne alındığında bu durum Yunanistan lehine ciddi bir askeri kabiliyet avantajı oluşturabilir. Böyle bir senaryo yalnızca askeri dengeyi ciddi ölçüde bozmakla kalmayıp daha makro seviyede güvenlik oryantasyonu ve ittifak ilişkileri bakımından büyük sonuçlar doğurma potansiyeli taşıyacaktır.

RIFAT ÖNCEL

Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun olan Öncel, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora eğitimini sürdürmektedir. Çalışma alanları arasında nükleer strateji, silahlanma ve savunma politikaları bulunmaktadır.

YUNANİSTAN'IN HAVA KUVVETLERİ MODERNİZASYONU VE İTTİFAK İLİŞKİLERİ

RIFAT ÖNCEL

Yunanistan'ın son yıllarda gerek maliyetli silah alımları gerekse yoğun bir şekilde sürdürdüğü müttefik arayışı dikkat çekicidir. Yıl içinde Fransa ile jet ve fırkateyn alımı üzerine anlaşılan Yunanistan aynı zamanda söz konusu ülke ile savunma antlaşması imzalamış, ABD ile de Soğuk Savaş'tan bu yana yürürlükte olan savunma antlaşmasını genişletmiştir. Bu kapsamda Yunanistan silah alımlarıyla askeri manada bir güç çarpanı etkisi oluşturmak isterken aynı zamanda söz konusu tedarikleri birer dış politika aracı olarak kullanmaya da gayret etmektedir. Diğer taraftan Yunanistan diplomatik girişimleri ile hem güvenlik stratejisinde bir büyük gücün koruması altına girmeye çabalamakta hem de bölgesel düzlemde spesifik bir blok oluşturmaya çalışmaktadır.

Tüm bu çabaların hedefinde ise aslında –Yunan liderlerin de açık olarak işaret ettiği üzere– Türkiye yer almaktadır. Bu anlamda Yunanistan'ın güvenlik stratejisi ve silahlanma programı Türkiye'yi askeri bağlamın yanında siyasi, diplomatik ve ekonomik düzlemde de zayıf konuma düşürmek suretiyle uzun soluklu bölgesel amaçlarını diplomatik olarak realize etmeyi amaçlamaktadır. Bu hedeflerin en önde gelenleri ise Ege'de kara sularını 12 deniz miline çıkarmak, Kıbrıs'taki Türk askeri varlığını sona erdirmek ve Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının çıkarılmasında Türkiye'yi kalıcı olarak dışarıda tutmaktır. Dolayısıyla Atina yönetiminin politikası statükoyu değiştirmeye yöneliktir ve Ankara'yı revizyonizmle suçlamasına rağmen aslında Yunan politikasının revizyonist olduğu görülmektedir. Savunma bağlantılarını ve askeri kabiliyetlerini artırdıkça Yunanistan'ın söz konusu hedeflerini gerçekleştirme doğrultusunda daha iddialı davranması beklenmelidir.